

Jiří Horák

OHEŇ NA SNĚHU

Mýty sibiřských
lovců

Jiří Horák

OSEŇ NA SNĚHU

Mýty sibiřských lovců

Jaroslava Jiskrová – Máj
2012

Jak vznikla země

Za dávných časů, kdy všechno začínalo, byla země docela maličká, rovná a hladká a ze všech stran ji obklopovala jenom samá voda. Na té zemi už žilo několik zvířat, ale ještě vůbec žádní lidé. V té době vládli celému světu dva bratři-duchové; horní svět ugu buga obýval dobrý duch Ševeki a dolní svět cheru buga starší a zlý Akin. Bratři žili odděleně, každý po svém, a oba měli dlouhou chvíli.

Jednou, když mladšího Ševekiho takový samotářský život už dočista omrzela a zahlédl náhodou bratra právě na zemi, zašel za ním a navrhl mu:

„Pojď, zkusíme udělat zemi trochu větší.“

„A proč?“ podivil se Akin. „Copak ti tahle nestačí?“

„Mně stačí,“ odvětil Ševeki. „Ale kdybychom ji udělali velikou, jak se na pořádnou zemi patří, mohla by na ní být spousta zajímavých věcí, mnoho nových zvířat, rostlin a také lidé.“

„V tom se mnou nepočítej!“ odbyl Ševekiho Akin.

Jednak si nedovedl takovou velikou zemi ani představit, a už vůbec nevěděl, k čemu by všechno to nové mělo na světě být. „Kdepak! To by dalo moc práce, ale jestli máš chuť, tak si to udělej sám!“

Jejich rozmluvu slyšel mamut Cheli, a když se zlý Akin s mladším bratrem rozloučil, šel za Ševekim a sám se mu nabídl:

„Jsem velký a silný. Jestli chceš, mohu pro tebe zemi zvětšit, jak budeš potřebovat!“

„Dobrá,“ souhlasil Ševeki. „Tak se do toho dej!“

Mamut Cheli se hned pustil do práce. Mohutnými kly začal nabírat z mořského dna písek, hlínu a kamení, přihrnoval to všechno k prvnímu kousku pevniny a tak se maličká země začala zvětšovat. Tehdy vylezl z vody obrovský had, který žil dosud jen v moři, a když viděl, co Cheli dělá, řekl mu:

„Jsem had Džabdžar a chci všechno, co tu bude nového, vidět na vlastní oči.“

Co Džabdžar řekl, to také udělal. Lezl potom celý den zvědavě po zemi podle toho, jak ji Cheli zvětšoval, a teprve večer se vrátil zpátky do moře.

Mamut Cheli pokračoval v této práci i v příštích dnech. Země rychle rostla a přibývala na všech stranách. Tam,

kde se mamut uložil večer ke spánku, vzniklo vždy do rána nové údolí. Každý den ráno vylézal na zem zvědavý had Džabdžar a všude tam, kudy se plazil za mamutem, objevily se řeky a naplnily mnohá údolí sladkou vodou.

Po čase se zlý Akin přece jen rozhodl podívat, co se na středním světě děje. Vyhrabal skrze navršenou zemi velikou díru, vylezl z cheru buga na střední svět a nemohl kolem sebe vůbec nic poznat. Ať se rozhlížel, na kterou stranu chtěl, namísto maličké a původně rovné země viděl všude kolem dokola vysoké hory a údolí, jezera i řeky. A spatřil také mamuta Cheliho, který ještě stále zemi zvětšoval.

Tehdy zlý Akin pochopil, že teď už bude muset žít navždy dole v temnotě cheru buga pod tou velikánskou zemí, kterou mamut Cheli všude na středním světě pro Ševekiho navršil. Strašně se proto rozzuřil a s divokým rykem se na mamuta vyřítil, aby ho zabil.

Polekaný Cheli se dal na útěk. Běžel, co mu nohy stačily, a Akin se hnal ze všech sil za ním. Cheli začal kličkovat, zděšeně se ohlížel dozadu, jestli ho už zlý Akin nedohání, a nedával při tom pozor na cestu. Právě se znovu ohlédl, když se před ním objevila veliká díra, kterou Akin vylezl z cheru buga na zem, a utíkající Cheli do té jámy spadl.

Dlouho padal a padal, až se ocitl na samém dně cheru buga. A zlý Akin zmizel v jámě za ním.

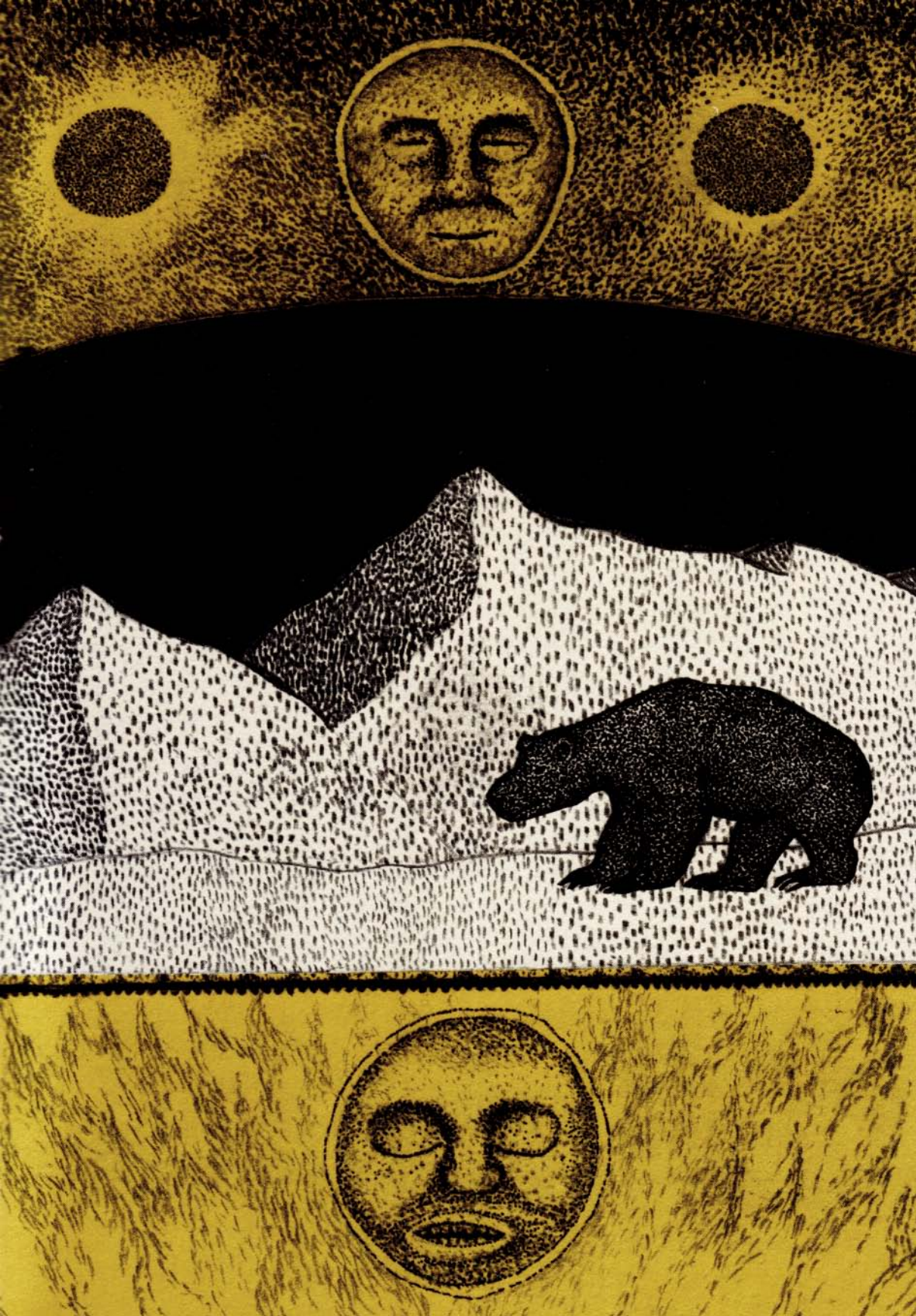
Zvědavý had Džabdžar celou tu honičku sledoval s očima navrch hlavy a ani se nepohnul, aby snad rozzuřený Akin neobrátil svůj hněv také proti němu. Pak zalezl zpátky do moře, a než se potopil, řekl:

„Viděl jsem všechno a víckrát už z vody nevylezu!“

Mamut Cheli se dal před zlým Akinem na útěk i v cheru buga. Zoufale hledal potmě východ z podzemních slojí a narážel při tom v běhu do jejich stěn.

Od těch dob se země otřásá zemětřesením, sesouvají se příkré břehy řek a v horách padají laviny.

A protože zlý Akin mamuta Cheliho v cheru buga ještě stále nedostihl, je tomu tak na světě dodnes.

První strom

Za dávných časů, kdy všechno začínalo, pokrývala celou zemi jen tráva a keře, ale nikde ještě nerostly vůbec žádné stromy. V té době žil v horách u pramene řeky Jangan kmen výbojných a obávaných válečníků. Ten kmen se jmenoval Gevul a jako svůj totem uctíval ohnivé plameny a horký dým stoupající z kráteru sopky Kačan.

Muži Gevulů často sestupovali z hor, překračovali hranice svého kmene a lovíli zvěř nebo ryby na území sousedních kmenů.

Ale častěji než za zvěří vydávali se po stopách lidí a přepadali osamělé lovce, aby je s sebou odvěkli spoutané do hor. V táboře pak celý kmen uspořádal velikou slavnost s posvátnými tanci, písněmi a obřady a po nich každého zajatce shodili do ohnivého jícnu sopky Kačan jako živou oběť velkému duchu jejich totému.

Nejvíce obětí přiváděli bojovníci Gevulů z kmene Tajmena, který žil pod horami v údolí řeky Jangan. Ani

jeden muž z tohoto kmene nezemřel stářím nebo při lovu. Ať se Tajmeni skrývali před pronásledováním Gevulů sebelépe, stále jich ubývalo.

Když zůstalo z celého kmene naživu jen pár lidí, přiběhl jednou do tábora chlapec se zprávou, že opět sestupuje z hor do údolí celý voj ozbrojených Gevulů. Všichni muži z kmene Tajmena však byli na lovu a v táboře zůstaly jen ženy a děti s šamanem. Tábor neměl kdo bránit a na útěk bylo pozdě.

Tehdy šaman, který se jmenoval Kejan, ulomil z nejbližšího keře dvě veliké větve a vyšel sám, beze zbraně, obávanému nepříteli naproti. Došel na rozlehlou pláň, zastavil se uprostřed a zvedl tam obě ruce s větvemi nad hlavu.

Válečníci z kmene Gevulů dorazili až k němu, odložili luky s šípy a kopí koto. Usadili se kolem Kejana a dali si vařit maso, které si přinesli s sebou.

Šaman Kejan stál bez hnutí mezi nimi, vzpažené ruce se mu třásly strachem a s nimi se chvěly i obě větve, které držel. Ale Gevulové si toho nevšimli, a když se všichni najedli, ulehli do stínu těch větví, naslouchali ševlení listů a jeden po druhém usnuli.

Na tuto chvíli šaman Tajmenů čekal. Jakmile zavřel

poslední Gevul oči, zakýval Kejan větvemi na znamení lovcům svého kmene, kteří se zatím vrátili z lovu. Ti se připlížili tiše přes pláň, obklíčili spící válečníky a pak všechny nepřátele kolem Kejana pobili.

A tu se stalo něco, co nikdo nečekal. Zároveň s posledním zabitým bojovníkem Gevulů vyhasla v horách u pramene řeky Jangan navždy sopka Kačan. Zmizely ohnivé plameny i horký dým a každý, kdo později na sopku vystoupil a nahlédl do jejího kráteru, spatřil jen černou bezednou díru.

Radost z vítězství nad odvěkými nepřáteli nebrala konce. Tajmeni pozvali všechny sousední kmeny z údolí a rovin pod horami na velikou oslavu a společně s nimi celý den a celou noc hodovali, zpívali a tančili tance vítězství a radosti.

Šaman Kejan stál po celou tu dobu uprostřed jejich kruhu, držel dosud obě větve nad hlavou a teprve ráno, když se pozvaní hosté chystali k návratu do svých táborů, všichni poznali, že se starý šaman ze svého místa už nikdy nikam nepohne.

Tak se objevil na zemi první strom.

Od těch dob roste na světě spousta stromů, ale dodnes žádný z nich nechodí a zůstává stát po celý život na místě,

kde vyrostl. Dodnes také lovci rádi usedají pod velikými stromy, aby si odpočinuli na cestách. A všechny stromy dosud potřásají větvemi v korunách, tichým šelestem listů vyprávějí o své dávné minulosti, nikdo z lidí však už jejich řeči nerozumí.

Ale dodnes každý, kdo zapálí jejich dřevo, uvidí opět ohnivé plameny a horký dým, jaké kdysi dávno stoupaly pouze z jícnu strašné sopky Kačan.

Num a Na

Za dávných časů, kdy všechno začínalo, žil v temnotě pod zemí za mnoha slojemi věčně zmrzlého ledu zlý a obávaný duch Na. Světlý a dobrý duch Num obýval horní svět a každý den pokračoval v tvoření naší země, až byla skoro taková, jakou ji znají lidé dnes.

Jak země rostla a měnila svoji podobu, vylézal Na stále častěji z podzemí, aby si prohlédl, co je kde zase nového.

Jednou, když vylezl opět na zem, poznal, že z té nové velikánské země vznikne celý střední svět, který už bude navždycky oddělovat horní svět od dolního světa, a proto se okamžitě vypravil za Numem.

„Když už musím žít pod zemí,“ řekl mu Na, „dej mi tam dolů do té věčné tmy aspoň slunce. Nic víc po tobě nechci.“

„Nač potřebuješ právě slunce?“ chtěl vědět Num.

„Abych tam měl světlo. Vždycky, když se jdu podívat, co je tady zase nového, a hledám potmě východ, narážím cestou na ostré hrany a ledové rampouchy. Podívej se, jak jsem odřený, potlučený a kolik mám boulí!“

Dobrý Num viděl, že tomu tak opravdu je, a nechtěl zavdat příčinu k žádnému sporu, protože jejich ženy byly sestry.

„Dobrá,“ souhlasil Num, „vezmi si ho.“

Na si odnesl slunce do podzemí a na středním světě nastala úplná tma. Lidé, zvířata a ptáci, kteří již tehdy na zemi žili, začali dělat všechno obráceně. Ve dne spali, probouzeli se až večer a přes noc se museli spokojit jen se skoupým světlem měsíce a hvězd. Ale když nesvítil ani měsíc, nastala na zemi strašná pohroma. Ptáci naráželi potmě do stromů, zvířata padala do strží a výmolů a lovci v té době nemohli chodit na lov. A brzy nato začala být všem na zemi také velká zima.

Tehdy se vypravil šaman z tábora prvních lidí za Numem a řekl:

„Jestli nevrátíš lidem, zvěři a ptákům slunce, všichni brzy zmrznou a zahynou hladem.“

„Co mám dělat?“ povzdechl si dobrý Num. „Jednou jsem Naovi slunce dal, tak ho přece nemohu chtít zase zpátky.“

„Bez slunce zemřeme,“ řekl mu šaman. „Zajdi k Naovi a získej světlo zpátky chytrostí!“

Numovi nic jiného nezbývalo. Navštívil Naa v jeho